

Динаміка змісту приватної (розшукової) та правоохоронної діяльності: теоретико-правові та історичні аспекти

Анатолій Француз,

доктор юридичних наук,

професор, заслужений юрист України,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua

Яна Горобець,

магістр,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

email: HorobetsYS@krok.edu.ua

Безпека суспільства є одним із найважливіших аспектів сталого розвитку. Високий рівень злочинності продовжує залишатися однією з основних загроз як глобальній, так і національній безпеці.

Історія приватного розшуку демонструє, як протягом століть змінювалася роль і завдання приватних детективів, що, в свою чергу, залежало від соціально-економічних та політичних умов у різних країнах. Від часів античності, коли основними завданнями приватних розшуковців були безпека та захист особистих інтересів впливових осіб, до середньовіччя, де діяльність приватних слідчих органічно інтегрувалася в систему феодальних правовідносин, ми спостерігаємо еволюцію функцій, прав та обов'язків детективів. У новітній період інститут приватного розшуку став більш формалізованим і професійним, із чітким визначенням нормативної бази, що регулює його діяльність, зокрема у зв'язку зі зростанням економічних і корпоративних правовідносин, потребами у забезпеченні ділової безпеки та захисту особистих даних клієнтів.

Історично, розвиток приватної детективної діяльності можна простежити до початку 19 століття, коли в Європі і США почали з'являтися перші приватні детективні агентства. Цей процес супроводжувався змінами в законодавстві, що визначали правові рамки для діяльності приватних детективів. У країнах з розвиненими правовими системами приватні детективи мають чітко визначені права та обов'язки, а також зобов'язані дотримуватись певних етичних норм. Це є важливим аспектом, оскільки діяльність приватних детективів без належного регулювання може призвести до зловживань, порушення прав людини і конфіденційності, що підкреслює необхідність розробки відповідних законодавчих норм.

Визначення поняття приватно-розшукової діяльності свідчать про складність і багатогранність цього явища. Різні законодавчі та наукові джерела пропонують варіативні тлумачення, проте всі вони сходяться на тому, що приватний розшук є самостійною професійною діяльністю, яка ґрунтується на договірних засадах і спрямована на збір інформації в інтересах замовника. Однією з ключових характеристик є незалежність приватного детектива, що відрізняє його від працівників державних правоохоронних органів. Це, однак, не означає повної

автономії, адже діяльність приватного детектива регулюється законодавством, яке встановлює обмеження щодо методів та засобів збору інформації [1, с. 84].

Також приватно-розшукова діяльність охоплює широкий спектр завдань, включаючи не лише розслідування кримінальних справ та розшук зниклих осіб чи майна, але й забезпечення ділової розвідки, перевірку партнерів, захист від недобросовісної конкуренції та підприємницького шпигунства. Це свідчить про те, що сучасний інститут приватного розшуку виходить далеко за межі суто кримінально-правової діяльності, надаючи широкий спектр послуг. Водночас існує низка законодавчих та етичних обмежень, що регулюють діяльність приватних детективів, спрямованих на запобігання зловживанням і порушенням законодавства.

Інститут приватно-розшукової діяльності має багатогранний і комплексний характер. Він продовжує розвиватися відповідно до вимог суспільства та законодавства, реагуючи на нові виклики в галузі безпеки, права та захисту інтересів клієнтів. Історичний та теоретичний огляд цього інституту демонструє, що приватний розшук є невід'ємною частиною сучасного суспільства, яка потребує чіткого регулювання та контролю для забезпечення законності та справедливості в його діяльності.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства питання легалізації і регулювання діяльності приватних детективів набуває особливої актуальності, адже зростаюча потреба у забезпеченні особистої та бізнесової безпеки, а також у ефективній протидії злочинності вимагає створення чіткої нормативно-правової бази.

Проаналізувавши наявні законодавчі акти, було встановлено, що на сьогодні в Україні відсутня повноцінна правова регламентація діяльності приватних детективів. Незважаючи на прийняття проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», який мав на меті визначити основи функціонування цього сектору, його реалізація затягнулася через різні юридичні колізії та суперечності з чинним законодавством. Це призводить до неясності в питаннях прав та обов'язків приватних детективів, а також до необхідності розробки додаткових нормативних актів, які б узгоджували приватну детективну діяльність із законами, що регулюють діяльність правоохоронних органів.

Виявлено, що законодавство недостатньо чітко визначає критерії, які потрібно дотримуватися для отримання права на здійснення приватної детективної діяльності. Це стосується, зокрема, вимог до освіти, кваліфікаційних характеристик та умов проходження підготовки. Розглянуті критерії створюють передумови для підвищення професійного рівня приватних детективів, але потребують адаптації до сучасних реалій та вимог.

Таким чином, для розвитку приватної розшукової діяльності в Україні важливо не лише прийняти нові законодавчі акти, але й переглянути існуючі норми, що регулюють діяльність у цій сфері. Потрібна комплексна реформа, яка б охоплювала питання підготовки спеціалістів, визначення їхніх прав та обов'язків, а також належної взаємодії з правоохоронними органами.

В умовах сучасного українського суспільства, яке стає все більш складним і багатоаспектним, приватні детективи можуть стати важливими партнерами для держави в боротьбі зі злочинністю, забезпеченні правопорядку та захисті законних інтересів громадян і бізнесу. Тому розробка дієвої правової бази, що регулює їх діяльність, є пріоритетним завданням, яке вимагає термінового вирішення на рівні законодавства.

Різні моделі організації приватної розшукової діяльності у світі, відзначаючи, що в багатьох країнах, зокрема в США, Великій Британії та Австралії, приватні детективи мають чітко визначені права і обов'язки, а також підлягають суворому контролю з боку держави. Це сприяє підвищенню рівня довіри суспільства до приватних детективів та запобігає можливим зловживанням з їхнього боку. Важливим аспектом є також наявність системи ліцензування, що гарантує професійну підготовку детективів і дотримання етичних норм у їхній діяльності. Українському законодавству слід врахувати ці моменти, запроваджуючи аналогічні механізми контролю та регулювання.

Перспективи розвитку приватної розшукової діяльності в Україні також пов'язані з підвищенням правової свідомості населення та популяризацією послуг приватних детективів. Оскільки суспільство стає більш обізнаним у питаннях захисту своїх прав, зростає попит на професійні послуги в цій сфері. Це підкреслює важливість освітніх програм та тренінгів для приватних детективів, які б допомогли їм адаптуватися до сучасних вимог ринку [2, с. 47].

Загалом, розвиток приватної розшукової діяльності в Україні має бути системним і продуманим процесом, що передбачає інтеграцію міжнародного досвіду з урахуванням специфіки національного законодавства та соціокультурного контексту. Це не лише сприятиме підвищенню ефективності роботи приватних детективів, але й зміцнить правопорядок в Україні, забезпечуючи належний захист прав та законних інтересів громадян. Врахування міжнародного досвіду дозволить Україні створити дієву модель приватної детективної діяльності, яка буде відповідати сучасним вимогам і викликам.

Динаміка змісту приватної (розшукової) та правоохоронної діяльності є важливим аспектом, який вимагає глибокого аналізу в контексті сучасних соціальних, економічних та правових реалій. Теоретико-правові та історичні аспекти цих видів діяльності свідчать про їх взаємозв'язок і розвиток, що відбувається під впливом змін у суспільстві, правовій системі та вимогах громадян. Приватна детективна діяльність, як один із важливих елементів системи забезпечення правопорядку, формує нові підходи до розслідування злочинів і захисту прав осіб [4 с. 16].

Таким чином, динаміка змісту приватної (розшукової) та правоохоронної діяльності є складним і багатогранним процесом, який вимагає постійного вдосконалення та адаптації до нових реалій. Забезпечення балансу між приватними інтересами і суспільними потребами, а також правовою захищеністю всіх учасників цього процесу, залишаються основними завданнями для законодавців, дослідників та практиків у цій сфері. Успішне вирішення цих питань сприятиме

не лише покращенню правопорядку, але й підвищенню рівня правової культури в суспільства.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, приватний детектив, правоохоронна діяльність.

Список використаних джерел

1. Даниленко С. К. *Поняття, зміст детективних послуг та перспективи їх розвитку в Україні. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. Вип. № 3. С. 84–86.*
2. Чудновець О. О. *Правове регулювання приватної детективної діяльності в Україні: сучасний стан та перспективи. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 45–52.*
3. Шевченко І. О. *Дослідження приватної детективної діяльності в контексті правового регулювання в Україні. Право України. 2015. № 8. С. 27–32.*
4. Юрко С. С. *Недержавна охоронна і правоохоронна діяльність в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса. 2017. 21 с.*
5. Юрченко О. С. *Права і обов'язки приватних детективів в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Вісник Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 2. С. 124–130.*